

HØJSKOLERNE

Kristina Bæk Nielsen, Folkehøjskolernes Forening i Danmark (FFD), august 2006

Uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsens betydning for højskolevejledere

”Vejledning kan foregå alle steder og på alle tider af døgnet. Jeg kan f.eks. vejlede på cykelturen ind til byen eller på studieturen til Barcelona eller hjemme i mit køkken mens andestegen til Mortensaften steger i oven”(Vejleder D)

Vejleder D er lærer og vejleder på en højskole i Danmark. Som højskolevejleder er man som regel både og – man er både lærer og vejleder, ofte med overvægten af timer udlagt til undervisning. For så vidt er højskolevejledning en ”profession” underlagt en anden profession nemlig højskolelærergerningen. Denne præmis får betydning for vejledernes selvforståelse og den konkrete vejledningspraksis. På dette område adskiller højskolevejledning sig også fra en del vejledning i andre sektorer, i og med at højskolevejlederne ser eleverne i mange forskellige sammenhænge, de får et personligt og nuanceret billede af eleven, og vejledningen er ikke nødvendigvis afhængig af tid og sted. Som det viser sig i nærværende rapport er et af kendetegnene for den højskolevejledning, de fire interviewede taler frem netop, at vejledningen kan foregå på alle tider af døgnet og på alle mulige og umulige steder. Højskolevejledningen er således ikke kun bundet op på et vejledningskontor og faste tidsrammer.

Højskolernes vejledningstilbud er i disse år i rivende udvikling og en del af denne udvikling består i en professionalisering af vejlederne. Med professionalismisme menes, at de enkelte højskoler får reflekteret over hvordan og hvilken type vejledning de vil tilbyde, tilegner sig forskellige vejledningsmetoder og får kigget ud mod resten af vejlednings-Danmark.

Denne rapport er blevet til på baggrund af interviews med fire højskolevejledere, der er i gang med eller har færdiggjort uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen som udbydes på seks af landets CVU’er. Dette fokus er valgt, fordi det er et konkret billede på den voksende professionalismisme hos højskolevejlederne. Rapporten vil belyse hvilken betydning uddannelsen har på den konkrete hverdag på højskolen, herunder netværk, kollegaer og praksis. Endvidere sættes fokus på professionsidentitet hos højskolevejledere – hvordan bliver en højskolevejleder til? Projektet er således både dokumentation af, hvordan højskolerne professionelt griber vejledningen på skolerne an og et øjebliksbillede af vejledningstilbuddet på fire højskoler.

Baggrund

I 2003 blev det bekendtgjort ved lov at højskolen skal ”*vejlede eleverne om valg af uddannelse og erhverv med henblik på at medvirke til og understøtte elevernes afklaring herom. Skolen skal offentliggøre sin strategi for vejledningsindsatsen. Ved annoncering af kursusvirksomheden skal skolen oplyse, at vejledningstilbuddet er en del af kursusindholdet.*” (L1226 § 2a, med ikrafttrædelse januar 2004). Før 2004 har vejledning dog været et velkendt fænomen på mange højskoler. Da eleverne på et langt højskoleophold ofte befinder sig i skellet mellem grunduddannelse og ungdomsuddannelse eller ungdomsuddannelse og videregående uddannelse, har vejledning af unge i forhold til afklaring og valg af uddannelse og erhverv været en naturlig del af højskolernes praksis, dog uden at højskolerne har haft en eksplicit formel strategi i forhold til vejledningen.

De sidste tre år har vejledning været et indsatsområde for højskolen både på skole- og foreningsniveau. Højskolerne har skullet indrette sin kursusvirksomhed efter de nye krav om uddannelses- og erhvervsvejledning. Folkehøjskolernes Forening i Danmark (FFD) har i den forbindelse udbudt grundkurser og opfølgende kurser i højskolevejledning, således at de højskolelærere, der har skullet agere vejledere har været klædt på til opgaven og har kunnet mødes med ligesindede og udveksle erfaringer. Disse kurser har været holdt i højskoleregime med oplægsholdere udefra, og deltagerne har udelukkende været fra landets højskoler.

Uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen blev opstartet i 2004 og er blevet til på baggrund af vejledningsreformen (Lov 298). Uddannelsen er en fælles grundlæggende uddannelse for vejledere i alle sektorer, hvor der før eksisterede ca. 25 forskellige vejledningsordninger¹. Uddannelsen udbydes på seks af landets CVU'er og består af 3 moduler, der hvert tæller 10 ECTS point.² De tre moduler er opdelt i følgende temaer:

1. Vejledning og vejleder
2. Vejledning og samfund
3. Vejledning og individ

Man kan vælge at tage flere moduler samtidig, uddannelsen er dog lagt an på, at man har et (fuldtids)arbejde ved siden af. Uddannelsen er på diplomniveau og svarer i omfang til en halv diplomuddannelse³. Styrken ved en fælles uddannelse er blandt andet øget professionalitet og professionsidentitet hos vejledere, erfaringsudveksling på tværs af sektorer og en fælles faglig ballast.

Jeg vil i rapporten benævne uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen som ”vejlederuddannelsen”.

Metodiske overvejelser

Nærværende rapport tager udgangspunkt i interview foretaget med fire højskolevejledere der er i gang med eller har færdiggjort uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen. Interviewene har fundet sted i efteråret 2005. Fælles for de fire interviewede er, at de både fungerer som vejledere og lærere på højskolerne, de vil dog udelukkende blive benævnt som højskolevejledere, da fokus i denne rapport har været på dette. Interviewene er blevet til både ud fra på forhånd bestemte spørgsmål og vejledernes mere personlige fortællinger, som ikke på forhånd kan foregribes. De

¹ Vejbred, Peter Plant, 2005, s. 24

²<http://www.ug.dk/Videnscenter%20for%20vejledning/Forside/Bibliotek/Leksikon/Vejledere/Uddannelse/Uddannelses-%20og%20erhvervsvejlederuddannelsen.aspx>

³ Ibid.

mere strukturerede spørgsmål omhandler blandt andet vejledningspraksis på skolen, uddannelses- og erhvervsuddannelsens betydning for praksis, professionalisme og netværksskabelse samt forholdet mellem at være lærer og vejleder⁴. Hensigten med denne semistrukturerede tilgang har været, at få viden om konkrete spørgsmål samt adgang til de mere personlige fortællinger vedrørende professionsidentitet og vejlederhistorik hos den enkelte vejleder.

Rapporten er opbygget efter tematikker forstået på den måde, at her ikke præsenteres fire sammenhængende fortællinger, men at jeg har opdelt interviewene alt efter hvad, der snakkes om. Jeg har bestræbt mig på at præsentere og gengive vejledernes stemme og fortællinger så eksakt som muligt, både når jeg anvender direkte interviewsekvenser og når jeg sammenfatter.

Nærværende rapport er således ikke et generelt billede af højskolevejledere. Den fortæller en historie ud fra fire specifikke vejlederes erfaringer og tanker. Forhåbningen er dog, at rapportens sammenskrivninger af de erfaringer og fortællinger de fire vejledere fremkommer med, kan bruges til inspiration hos øvrige højskolevejledere og højskolefolk. Endvidere er rapporten en dokumentation af udviklingen på højskolevejledningsområdet.

Både højskolevejlederne og højskolerne er anonymiseret.

⁴ Se bilag A

Øjebliksbillede af fire højskoler

Nærværende afsnit er et øjebliksbillede af vejledningstilbuddet på de fire højskoler, hvor interviewpersonerne er ansat.

I interviewene spurgte jeg ind til, hvordan man i interviewpersonernes øjne er en "god vejleder", og om de kunne fortælle en historie fra deres egen vejlederpraksis på højskolen, hvor de følte at de lykkedes som vejleder. Jeg spurgte meget konkret ind til deres rolle som vejleder, men det interessante er, at alle fire vejledere fortæller om samspillet mellem dem som vejleder og eleven som vejlede. Vejlederrollen kan altså ikke løsrives fra den vejlede. Endvidere tydeliggøres det via interviewene, at "god" vejledning ikke har en særlig formel.

Jeg har fundet det interessant og relevant at præsentere deres fortællinger om "en højskolevejledning, der lykkedes", fordi de giver indblik i "det særlige" ved højskolevejledning. Endvidere giver et sådant mikroperspektiv mulighed for at beskrive praksis på en levende måde og viser sammenhængen mellem idealer og praksis: at der er handling bag ordene, og at højskolen ikke bare siger, at den kan noget særligt på vejledningsområdet. Som det viser sig, gør den det rent faktisk også.

Højskole A, Vejleder A

På højskole A har skolen inddelt eleverne i bogrupper af 10-12 elever, i hver bogruppe sidder 2-3 lærere, hver lærer har således 4-6 elever som vedkommende er ansvarlig for og har to til tre vejledningssamtaler med. Skolen prioriterer vejledning højt, og har i den forbindelse organiseret vejledningen på en sådan måde, at lærerne kan tælle timer for det. Udover de individuelle samtaler med kontaktlæreren, er der også tilbud om vejledningsorienterede fællesfag. Hvert halve år udbydes ca. otte fagtilbud, der har vejledning og afklaring som omdrejningspunkt. Eksempler på fagtilbud kan være "Hvad vil du være", "Hvad vil du bruge din fritid til" eller "Fortæl dig selv", sidste fagtilbud er inspireret af konstruktivistisk vejledningsteori og metode. Fagtilbuddet spænder så bredt, at der er noget for alle elever uanset niveau og fremtidige planer. Endeligt er der også mulighed for individuelle samtaler med skolens vejleder, hvis eleverne har behov for mere vejledning end samtalerne i bogruppen og fællesfagene. Vejleder A, som er skolens vejleder fortæller, at det indtil videre har været i et begrænset omfang, at eleverne har opsøgt hende som vejleder. Ca. 10-15 elever har været omkring hende for yderligere vejledning, blandt andet har hun arrangeret et praktikforløb for en elev. Det overordnede vejledningsansvar ligger hos Vejleder A, som også er ved at tage vejlederuddannelsen, men de er flere om at organisere og diskutere skolens vejledningstilbud, og flere af hendes kollegaer har deltaget i FFDs efteruddannelseskurser i vejledning.

I det følgende kommer vejleder A med et eksempel på en vejledningssituation, der lykkedes, men hun fortæller også om den usikkerhed, man som vejleder kan have i forhold til, om vejledningen nu også bringer den vejlede videre.

"Jeg har en fyr lige nu, som gerne vil være sygeplejerske, men han er typisk sådan én, der har haft problemer med at gøre noget færdigt, fordi han er for utålmodig og sådan kropslig rastløs. Jeg er sikker på, at han vil være skidegod som sygeplejerske, det vil passe til ham det her arbejde. Det ville passe ham fint at gå og gøre noget for andre, og han har et fornemt omsorgsgen. Men er det at hjælpe ham med at komme igennem det her system? Fordi han er typen, der måske selv har lidt svært ved at gennemskue hvad kriterierne er, og hvad kravene er. Så det er noget med at snakke om det og sætte ham til nogen ting og selv finde ud af nogle andre."

Interviewer: "Så vejledning er både af personlig og karrieremæssig karakter, men går vejledningen også ind og hjælper ham med at være vedholdende i forhold til en uddannelse?"

”Nu lige med ham er jeg nødt til at tøve, fordi, det skal jeg have fat i ham om. Nu har vi klaret nogle af de formelle ting, så er jeg godt klar over, at vi skal tilbage til at have en snak om, hvordan han får lavet nogle strategier i sit liv. Så han ikke lægger ansvaret over på andre, fordi det er jo sådan noget han gør. Han synes f.eks., at det er hans kæreste, der skal sørge for, at han skal nogle ting, og det holder jo ikke fem meter. Men det er jo der hvor højskolen (...) man ser jo folk i forskellige situationer, så han ville være sådan én, hvis man så ham i en almindelig samtale, så ville man måske tænke, åh er han nu god til at være sygeplejerske? Men når man har set ham i en masse andre funktioner og forstår, hvor stort et overblik han har, og hvor klog han faktisk er på en masse fronter, så behøver man jo ikke bruge tid på den del. (...) Plus når man har en snak, så kan referere til noget udover samtalen og det rum man er i, fordi man kan sige ”jamen kan du ikke huske den gang og den situation, der var det jo sådan”. Man behøver jo ikke altid at referere til det, men han ved jo godt, hvor meget jeg kender ham. Og det er den der kontekst, der kan være rigtig, rigtig vigtig i vejledning, jeg synes ikke, at den er nødvendig i al vejledning, men det er da en af styrkerne ved vejledning på højskolen.” (Vejleder A)

Højskole B, Vejleder B

Højskole B har tre samtaler med eleverne i løbet af et ophold. Den første samtale er inden for det første døgn, for hurtigt at få fornemmelse for, hvad det er for elever, der er tilmeldt kurset og høre om deres forventninger til opholdet. Derudover er der en midtvejs- og en afsluttende samtale. De to første samtaler handler primært om, at eleverne skal have et godt højskoleophold. Ved den tredje samtale tages der afsæt i højskoleopholdet og tales om, hvordan fremtiden ser ud. Derudover har skolen afsat en række eftermiddage og hele dage, hvor hele skolen arbejder med vejledning. Skolen samarbejder meget med det lokale UU-center og i nogen grad med Studievalg. Endvidere tilbydes to forløb af ca. 25 timers varighed med vejledning som valgfag på lige fod med andre højskolefag. Alle skolens lærere deltager i vejledningsarbejdet med hver sin husgruppe, og skolen har også prioriteret at flertallet af lærerne har deltaget i FFDs efteruddannelseskurser i vejledning. P.t varetages uddannelses- og erhvervsvejledningen af det lokale UU-center, men på sigt vil Vejleder B overtage denne vejledning, når hun har afsluttet sin vejlederuddannelse. På højskole B tæller lærerne timer for vejledningssamtalerne.

I det følgende beskriver Vejleder B en vejledningssession, som hun selv betegner som vellykket. *Jeg har elev X, som jeg aftaler, at vi skal spille et spil pool nede over poolbordet. Elev X som jeg er huslærer for og har haft den første indledende samtale med, og det var ikke.. han kunne ikke rigtigt sætte ord på tingene, og han havde ikke rigtigt lyst til at fortælle om sig selv og sin baggrund, familie og drømme. Så det blev sådan en lille sludder for en sladder omkring noget idræt. Så jeg nåede ikke så langt med ham i den formelle obligatoriske samtale, vi havde først på året. Så gik der 14 dage, tre uger eller sådan noget og vi har været sammen i undervisningen, og så om aftenen skulle vi spille noget pool. Og over det der spil pool, hvor vi er jævnbyrdige, i øjenhøjde fordi han er faktisk bedre til det end jeg er, han har overtaget der, han føler sig godt tilpas omkring det der poolbord. Og jeg føler mig også godt tilpas, jeg kan godt lide at konkurrere, jeg kan godt lide den der kamp og fight. Så samtidig med at vi har det spil i gang, så snakker vi jo også om andet end lige det at spille pool, og så får vi faktisk en rigtig god snak i gang om drømme. Det startede faktisk med, at han kom til at fortælle om sin bror, som det ikke går så godt for, og så fortæller han om sine forældres skilsmisse og alt det der, som jeg havde spurgt ind til i det formelle møde og ikke rigtigt havde fået hul på. Men over det der spil pool, hvor han finder sig godt tilpas, så får han selv lyst til at fortælle mig nogle af de ting, og jeg spørger faktisk ikke ret meget under spillet. Jeg siger, at jeg også har en bror og en søster, jeg er sådan midt i mellem, ”nå du er lillebroderen, hvordan er*

det”? Og han er meget lillebror, og det er nogle af de ting, som er hans problemer, tror jeg. Der er sådan to niveauer i gang, spillet og samtalen. Kommer der nogen elever til omkring spillet, så koncentrerer vi os jo om spillet og når folk sådan går igen, så genoptager vi samtalen omkring hans liv. Og så kommer der også noget om at ”ja jeg har sgu aldrig været god til det der med skolen, det gik egentligt godt indtil femte og alt det der”, fortæller han, ”og så blev jeg en rod og en ballademager og pjækkede. Og så jeg ved sgu ikke, hvad jeg skal heller, og jeg er også bare her for at få tiden til at gå, og så var det noget med noget gymnasium, men jeg ved sgu ikk’. Jeg har alt for meget ild i røven, jeg kan jo ikke sidde stille”. Nej det har jeg godt oplevet, og så fortæller jeg ham, hvordan jeg oplever ham i undervisningen, han befinder sig rigtigt godt tilpas inde i gymnastiksalen, når der er gang i noget hockey og noget basket. Og så får vi snakket noget om hans drømme, for han vil det jo gerne. Han vil jo gerne det der gymnasium, han vil gerne have en uddannelse, for han vil ikke ende som sin bror. Og der syntes jeg faktisk, at jeg har en rigtig god vejledningssamtale”. (Vejleder B)

Vejleder B nævner selv jævnbyrdigheden mellem de to som udslagsgivende for, at hun får ham i tale. Den formelle indledende samtale fungerede ikke for ham, måske også fordi han ikke kendte hende endnu. Men med det mere ligeværdige møde over poolbordet, hvor spillet er det fælles tredje, åbner han op. Vejleder B har fornemmet hans modstand mod voksne mennesker, vejledere, SSP-folk, lærere som vil lægge planer for ham, og formår at møde ham på en måde hvor der ikke lægges pres på ham i forhold til fremtiden og uddannelse. I stedet er hun en voksen, der lytter uden at stille alt for mange spørgsmål og uden bagtanker. En tolkning kan være, at poolspillet bliver afvæbnende for vejledningssamtalen, tid og formaliteter bliver opbrudt, og dermed bliver magtforholdet mellem vejleder og vejledte eller ung kontra voksen opløst, om end det stadig eksisterer. Han forstår sikkert også qua sit kendskab til Vejleder B via undervisningen og livet på højskolen, at hun vil ham det godt og taler med ham på hans præmisser. Hun får skabt et tidsmæssigt og tryghedsmæssigt ”rum” hvilket her indbefatter en bevægen-sig-væk fra formelle strukturer.

Højskole C, Vejleder C

Højskole C har to uddannelses- og erhvervsvejledere. Vejleder C er den ene, 25 % af hans ansættelse er som vejleder. Huslærerne har tre skemalagte udviklingssamtaler med deres elever, hvor eleverne bl.a. spørges om deres fremtidsplaner og bliver gjort opmærksom på skolens tilbud om vejledning. Derudover udbyder skolen et vejledningsfag, som tæller ca. 40 timer. Tilbuddet om uddannelses- og erhvervsvejledning er frivilligt, og ca. halvdelen af elevgruppen benytter sig af det. Vejleder C fortæller i det følgende om en vejledning af en pige, der egentlig vidste hvad hun ville, men som ikke turde kaste sig ud i det. Vejledningen kom derfor til at handle om fremtid og forestillinger om voksenlivet, og implicit får hun således reflekteret over valg af uddannelse, samt hvilke kriterier et godt arbejde skal indeholde for hende.

”Der er f.eks. én, der meget gerne ville arbejde med design, og det var egentlig mest fordi hun syntes, at det var fedt at læse i dameblade og de der ting der. Og det var kriteriet, for det kunne hun blive ved med i det her arbejde. Men det havde ikke noget at gøre med, hvad hun skulle lave eller noget som helst, det var mere det med, at hun kunne blive ved med at læse de her dameblade. Det syntes hun simpelthen var så fedt, det med at trække trends ud fra sådanne nogle blade, og hun var skide god til det. Men det var mere måden hun havde fundet ud af, hvorfor hun ville være det. Det var fordi, at hun kunne bruge dage på, simpelthen, hvordan hendes garderobe skulle sammensættes, hvad virkede i forhold til det der og sådan noget.”

Interviewer: *Og hvad endte du med at vejlede hende til, at hun skulle blive designer eller?*

”Jamen det var hun egentlig fast besluttet på. Men det der var meget, meget svært for hende, det var, at hun ikke kunne finde ud af, om det var det, hun skulle lave når hun også var 50. Og så var det jo meget snak omkring det, altså kan man det. Og hvad er det værste, der kunne ske, hvis du ikke laver det, når du er 50? Så snakkede vi om det.” (Vejleder C)

For vejleder C handler vejledning i høj grad om at vise de vejledningssøgende paletten af muligheder. Og for en kort stund lade de unge hænge frit mellem alle de mange muligheder, men der ligger også en vigtig opgave i at hjælpe dem videre derfra. Vejleder C lægger meget vægt på en klar arbejdsfordeling mellem vejleder og vejledte. Det er den vejledte, der skal gøre selvarbejdet, tage valgene og beslutningerne men på et kvalificeret grundlag. En gang imellem er vejledning derfor også, at stille spørgsmålstejn til den vejledtes forestillinger og valg. Søge ind bag kriterierne for valget, og måske i nogle sammenhænge agere ”drømmeknuser”, som han betegner det. Vejledning handler for Vejleder C også om at afmystificere ”valget”. Dette kan gøres ved at tale om tidligere valg, der er foretaget, og hvordan den vejledte plejer at vælge, og spørge ind til hvad personen egentlig tænker om den specifikke uddannelse. Bliver valget taget på baggrund af en mavefornemmelse eller er der større refleksioner bag? For mange unge er ”det rigtige valg” noget, der svæver derude et sted, fortæller Vejleder C, og han prøver ofte at udfordre denne forestilling ved at vende budskabet på hovedet: *”du kan selv gøre dit valg til det rigtige valg”*. Vejleder C er en kritisk vejleder, forstået på den måde, at han udfordrer den vejledtes selvfølgeligheder og valg. Han forsøger at få den vejledte til at sætte ord på mavefornemmelserne, valgkriterierne og forestillingerne om arbejdslivet. Og en gang imellem kan en sådan tilgang betyde, at man bliver drømmeknuser, fordi valgene eller forestillingerne er for urealistiske, og dette bliver synligt for den vejledte selv. Vejleder C ser det ikke som sin fornemmeste opgave at være drømmeknuser, men det er nogen gange nødvendigt. Han fortæller dog, at det er en rolle han til tider har det svært med.

Højskole D, Vejleder D

Formelt er der afsat to timer ugentligt til individuel vejledning på Højskole D som Vejleder D, skolens eneste vejleder står for, men i praksis bliver det ofte til flere timer. Vejledningen er frivillig, men alle elever tilbydes en start samtale inden for de første tre døgn. Skolen har et vejledningslokale, hvor der er forskelligt vejledningsmateriale, men meget af vejledningen foregår andre steder, f.eks. på en cykeltur, hjemme hos Vejleder D eller på studieturen til udlandet.

Her fortæller vejleder D om en vejledningssituation, hvor hun følte, at hun lykkedes som vejleder:

”Du kan have siddet og snakket med én omkring studiet, eller du kan have gået en tur med dem, og så kommer du hen og spiser, og så kan du lige sige: ”nå har du tænkt over det der, eller det var vel nok hyggeligt i går”. Sådan er det hele tiden, og det synes jeg er vigtigt. Nu er der f.eks. én, som mistede sin mor sidste år, og hendes far var et halvt år før blevet lam. Hun skulle ind og læse medicin, og hun ville gerne ind på et kollegium. Hun havde søgt flere, men så havde jeg lige hjulpet hende med at lave nogle flere ansøgninger. Så havde de ringet fra et eller andet kollegium, mens hun havde haft undervisning, og så havde hun ikke fået ringet tilbage. Så havde de bare besluttet sig til, at ringe til dem der havde søgt, at de kunne få et værelse, og hun havde jo ikke lige været der, og det kunne hun jo næsten ikke komme over. Kollegiet har så åben til klokken fem i dag, og der sagde jeg ”jamen jeg vil godt ringe derover til”. Hun havde bare sådan brug for et sted der var hendes, altså i sådan en situation kan man jo som vejleder hjælpe til, fordi man har hende i lidt

længere tid. Hun er altid sådan en, der har fået meget negativ opmærksomhed, for der er hele tiden et eller andet hun skal spørge om. Nu er hun begyndt at vende, hun er begyndt at smile. Så kommer hun her i dag "Vejleder D, ringer du", og jeg havde jo glemt det, "Er det dig, der ringer, eller er det mig der ringer" spurgte hun. (...) Så ringede vi sammen. Det er med at lære dem, at lade være med at give op, bliv ved, tag knoglen og ring. Det kan godt være, at folk bliver trætte af jer, men det er ligegyldigt. Der er også nogen, det har jeg oplevet som vejleder, da jeg var yngre, de turde ikke, og så sagde jeg: "nej det kan jeg godt forstå, for den telefon er også farlig, men prøv nu og ring når jeg sidder ved siden af." Sådan har man haft nogen, der bare skulle lære at prøve, og de er skide stolte bagefter, og sådan nogle små ting, kan de altså også lære her."
(Vejleder D)

En højskolevejleder bliver til

Ved gennemlæsningen af de fire interviews, er det for det første interessant at læse, hvordan interviewpersonernes fortæller om, hvordan de er blevet til vejledere. Eftersom vejlederhvervet ikke er en del af de fire interviewpersonernes primære uddannelsesbaggrund, er deres fortællinger i udbredt grad historier om praksiserfaringer, der har fået betydning for deres videre job og jobfunktioner. For det andet er det interessant at se, hvor langt tilbage de identificerer sig selv som vejledere, og hvad det var, der i sin tid tiltrak dem ved vejlederfaget.

De fire højskolevejledere har fællestrækket, at de alle har tidligere erfaringer med vejlederrollen enten fra egen uddannelsestid, Den Fri Ungdomsuddannelse (FUU) eller tidligere ansættelser. At agere vejleder er således ikke en ny profession de uddanner sig til, men er en del af deres personlige og jobmæssige bagage. Som Vejleder A forklarer det, er vejlederrollen noget der ligger fint til hendes karakter.

"Jeg har været vejleder før. Jeg har været studievejleder. Da jeg gik på universitetet, læste jeg spansk på romansk institut i Odense, der søgte de en studievejleder, som skulle vejlede studerende, og det søgte jeg. Og det syntes jeg også, at jeg var ret god til, altså jeg var god til at finde ud af hvad det var for nogle ønsker, folk havde og så hjælpe dem til at finde vej i systemerne. Og det tænkte jeg, det var rart, det passede et eller andet sted i min karakter. Det der med at man sætter noget i gang - man hjælper, men så er man også ude af døren, fordi jeg ikke sådan super god til ekstrem langvarige forløb, kontinuitet det er ikke altid mig." (Vejleder A)

Også Vejleder C er startet som studenterstudievejleder mens han var under uddannelse, denne erfaring har fået betydning for hans videre jobforløb, idet han efterfølgende blev ansat som FUU-vejleder på højskolen og har videreført de gode vejledningserfaringer og praksisser på skolen også efter nedlæggelsen af FUU.

En anden vejleder, Vejleder B, pointerer netop sammenhængen mellem højskolelærergerningen og højskolevejlederfunktionen, det er to sider af samme sag for hende. Men hvor vejlederrollen tidligere har været en implicit del af det at være højskolevejleder, er den nu mere eksplicit og udbygget i hendes bevidsthed. *"Jeg har fået mere sul på min vejlederidentitet"*, som hun selv benævner det. Dette er dog en proces, der strækker sig over en længere periode, også tiden som FUU vejleder. FFDs kurser har også haft betydning for udviklingen af en decideret vejlederidentitet hos hende.

"Jamen altså når jeg bliver spurgt, hvor mange år, jeg har været vejleder, så svarer jeg faktisk lige så mange år, som jeg har været højskolelærer. Fordi jeg oplever det som, og har altid gjort det faktisk, der er blevet mere fokus på det, nu hvor jeg er i gang med uddannelsen, men jeg har altid

følt mig som vejleder - også for unge. Så det er de 15 år, jeg har været i højskoleverdenen.”
(Vejleder B)

For Vejleder D er vejlederrollen noget, der næsten kan betegnes som et kald, et kald som i mange år er blevet udviklet via erfaringer og samspil med kollegaer, og hvor nye døre har åbnet sig og er blevet udforsket. Derfor betegner Vejleder D sig selv som *autodidakt vejleder*, det er først nu, at hun har fundet tid til at tage en decideret vejlederuddannelse, idet hun konstant har grebet nye udfordringer indenfor vejledningsområdet. Hun har arbejdet som ungdomsvejleder i skoleregi og i beskæftigelsesafdelingen og har derigennem samarbejdet med sagsbehandlere, hun har været FUU-vejleder og har en treårig terapeutuddannelse, som hun også trækker på i sin vejledning. De sidste 4 år har hun været højskolevejleder.

Fælles for de fire højskolevejledere er, at de har nogle særlige historier knyttet til deres vejlederidentitet, og disse fortællinger trækker tråde mange år tilbage. Det særlige ved deres tilhørsforhold til vejlederfaget er, at det ikke har været bundet op på en decideret uddannelse, men mere efteruddannelseskurser under f.eks. FUU og for nogle et fagligt fællesskab mellem kollegaer. En stor del af deres egen vejledningspraksis er udviklet på baggrund af erfaringer som underviser, terapeut, studievejleder, og har i udbredt grad været ”learning by doing”.

Vejlederuddannelsen får således stor betydning for både de formelle kompetencer, faglighed og netværksdannelse, men også på det personlige plan sætter uddannelsen gang i refleksionerne. For nogle af de interviewede betyder det, at man får ejerskab til vejlederprofessionen. Udover at være højskolevejleder og lærer deler man nu også et fællesskab med vejledere fra mange andre forskellige sektorer.

I det følgende beskriver vejleder B, vejlederuddannelsens betydning for hendes tilhørsforhold til vejlederprofessionen.

”(...) jamen det der med min professionsidentitet og sådan noget, og hvad er det lige det er, det er jo egentligt meget godt at få det med ind i en evaluering (...) Jeg sidder på en uddannelse hvor vejlederne kommer fra A-kasser, daghøjskoler, UU-centre, Studievalg, tekniske skoler, altså meget, meget bredt og meget forskellige vilkår som vejleder og det er interessant at kunne se mig selv, at jeg har fået en identitetsfølelse sammen med dem som vejledere, fordi jeg netop sidder sammen med dem.” (Vejleder B)

Vejleder B har, som den eneste af de fire interviewpersoner, fået orlov fra højskolen i 6 måneder til at gennemføre to moduler på uddannelsen, og har således været fuldtidsstuderende for en periode, hvilket har fået en særlig betydning for hendes oplevelse af uddannelsen og fællesskabet blandt de medstuderende.

(...) Jeg er helt væk fra højskolen samtidig med, at jeg tager uddannelsen, men jeg har lært en masse af de andre (...) Det er absolut i relationerne og diskussionerne, at jeg har udviklet mig og fået indsigt. Og så syntes jeg, at det er vigtigt, det at jeg er væk fra højskolen gør altså, at jeg får den afstand til skolen og til skoleformen og til mig selv - havde jeg nær sagt, det gør altså, at jeg får et helt andet syn på det. Jeg kan rykke mig tilbage og se på vores praksis, min egen praksis, højskoleverden i relation til omgivende samfund og det er altså hamme godt. Så derfor vil jeg sige, at det med orlov til at tage sådan en uddannelse er rigtigt godt.

*(...) Det at jeg ikke skal stresser hjem til nogle timer på højskolen eller stresser hjem til et møde eller stresser hjem til nogle unge, det gør, at jeg kan koncentrere mig om den **rolle**, altså vejlederrollen. Som jeg også sagde tidligere, så gik der tre uger, en måneds tid måske, hvor jeg hele tiden tænkte det ind i højskolen. Jeg tænkte alt hvad jeg lærte, ind i højskolen, ind i mig selv som højskolelærer,*

og det forsvandt på et eller andet tidspunkt uden, at jeg kan definere, hvornår det var. Det var jo ikke sådan et skarpt skel, men så var jeg bare vejleder og bare vejleder og vejleder og vejleder og vejleder. Og det er jeg også nu, når jeg sidder her, virkelig, og føler mig kollegial sammen med dem jeg sidder på uddannelse med. Jeg tror nemlig, at hvis vi plusser højskolekultur og vejlederkultur, de to ting, så får jeg den der professionsidentitet ikk' også. (...) Så jeg tror, det er godt at komme væk fra højskolen og få den der forankring i vejledningen. (Vejleder B)

For vejleder B har orloven fra højskolen været afgørende for hendes indlevelse i vejlederfællesskabet på uddannelsen, hun har for en stund kunnet løsrive sig fra sin højskoleidentitet og har i stedet været vejleder og studerende. For hende har det betydet, at hun har kunnet blive på studiet efter undervisningen og socialisere med de andre studerende, og sammen har de reflekteret over og fordybet sig i problemstillinger fra undervisningen, på en mere uformel måde over en kop kaffe i kantinen. På den måde har den nye læring fået lov at indfælde sig, inden den blive udmøntet i konkret praksis. Hun fortæller om én af hendes medstuderende, der direkte efter undervisningen, tog tilbage til efterskolen og ville afprøve dagens øvelser i praksis. Han kom i en konfliktsituation med en kollega, fordi hans vejledning ikke virkede "ægte", den blev påtaget, måske fordi dagens undervisning ikke var blevet bearbejdet og integreret i hans efterskoleidentitet. Vejleder B bruger eksemplet til at fortælle om vigtigheden i for hende, at få undervisningen og opgaverne lidt på afstand, førend hun går tilbage til praksis og udfolder det. En tolkning kan være, at det er vigtigt for Vejleder B, at hendes vejledning ikke behøver at "gå efter bogen", det er vigtigere, at hun får reflekteret over, hvordan en given teori eller metode passer til hendes vejlederrolle og derefter fører det ud i praksis. Først dér er man i hendes øjne "ægte".

Motivation og praktiske forhold

Motivationen for at starte på vejlederuddannelsen begrundes med flere forhold og er langt hen af vejen personlig. F.eks. er det, at få en uddannelse i et fag de har arbejdet med længe, og på den måde få det teoretiske fundament mere på plads, af stor betydning. Men også deres respektive højskoles behov for kvalificerede vejledere medtænkes i overvejelserne.

"Motivationen det er, at højskolen har brug for det, og jeg havde brug for et break fra højskolen, og så kan jeg godt lide vejledning. Og jeg vil meget gerne være med til at tage et ansvar for de unge, fordi det tror jeg nemlig, at der er mange af dem, der har brug for. At man gider at stille sig til rådighed for dem. Så det er også min motivation, at jeg er vild med at være en del af dem [de unge] også på det område." (Vejleder B)

For Vejleder A er det især ønsket om professionalisme, at vejledningen bliver teoretisk begrundet, der er den bærende motivation for at tage uddannelsen. Især i mødet med de andre studerende på holdet, i "læringsgrupper", der består af 5-6 studerende, får Vejleder A reflekteret over, hvad hun vil med sin vejledning og vejledningens muligheder og begrænsninger. Derudover har hun også en personlig interesse i at opkvalificere sit CV, hvilket er et fællestrek for de fire interviewpersoner.

"Jamen jeg tror det var et ønske om, at få de her redskaber og være mere professionel, fordi det er et værktøj, og det synes jeg bestemt også, jeg har fået honoreret. Jeg følte mig ikke klædt nok på til at [vejlede] gøre det, altså så bliver det sådan nogle Tvindmetoder, "vi kan alting selv"" (Vejleder A)

For Vejleder D handler gennemførelsen af vejlederuddannelsen i høj grad også om at få papir på nogle kompetencer, som er opnået gennem 14 års praksiserfaring, men hun drømmer også om at gå skridtet videre, og tage masteruddannelsen i vejledning på Danmarks Pædagogiske Universitet.

” (...) jeg ville godt have den uddannelse, jeg aldrig havde fået, for jeg har bestridt det [vejledning] erhverv i 14 år, og så ville jeg godt have den. Og så var det faktisk min motivation, at jeg jo enormt gerne vil over og have masteren (...) Fordi når man har været vejleder i så mange år og beskæftiget sig med det, så er det lidt sjovt at få noget teori på, og det er samtidig også der, hvor jeg rigtig godt kunne tænke mig at undervise vejledere nu.” (Vejleder D)

Vejleder C blev også motiveret til at tage vejlederuddannelsen for at få det teoretiske fundament på plads, og en ekstra motivation var, at der nu blev udbudt én fælles vejlederuddannelse. Motivationen var blandt andet at være en del af et professionsfællesskab med andre vejledere, at få samlet *”den brogede flok”*. Vejleder C erkender dog også, at vejlederprofessionen sikkert altid vil være en broget flok, qua de forskellige vilkår og jobfunktioner og den kendsgerning, at der stadig udbydes en masse forskellige uddannelser til de forskellige vejledere. Når det kommer ind til kerneområderne, samtalen og fælles værdier for god vejledning, mener Vejleder C dog, at der er bred enighed og forståelse på tværs af professionen, hvilket han især har opdaget via vejlederuddannelsen.

Der er stor forskel på hvordan de praktiske forhold har fungeret i forhold til uddannelsen, her tænkes på økonomi, frikøb, bøger, kursusafgift og transport. For to af de fire interviewede vejledere, har højskolen dækket stort set alle udgifter forbundet med uddannelsen, mens de to andre får minimal dækning fra skolen, og bruger fritid samt egne midler på at tage uddannelsen. Det viser sig tydeligt, at de vejledere der får dækket størstedelen af deres udgifter, i forbindelse med vejlederuddannelsen, fra skolen, i lige høj grad tager uddannelsen for højskolen som for dem selv. Hvorimod de to der har fået minimal dækning især tager uddannelsen for at opgradere eget CV og egne kompetencer. Dermed ikke sagt at de ikke tænker højskolen ind i uddannelsen, men motivationen er i høj grad af personlig karakter.

Det handler om prioritering af vejledningsindsatsen, når en højskole vælger at dække udgifterne til efteruddannelse af skolens vejledere. At en højskole vælger at sende en lærer på efteruddannelse, og betaler kursusafgifter, transport, timer, bøger mm., giver en utrolig god signalværdi og anerkendelse af vejledningsindsatsen både i internt og eksternt regi, oplever vejleder B og C.

Nye netværk, nye identiteter, ny praksis?

De er forskelligt hvor stor betydning uddannelsen har på den egentlige vejledningspraksis på højskolerne. Dette kan hænge sammen med, at flere af de interviewede endnu ikke har færdiggjort uddannelsen. Men for flere af de interviewede betyder uddannelsen en hel del for deres eget selvbillede som vejleder, og en større sikkerhed i deres virke som vejleder.

”Det har givet mig en eller anden faglig stolthed, en eller anden større sikkerhed i at det er jo rigtigt, det du har gået og lavet, det er okay. Og det er godt, og så er jeg jo også blevet klogere på nogle områder. Så et eller andet sted har det jo givet noget, men ikke sådan i min praksis. Men det er også fordi, jeg synes, det er lidt svært, fordi jeg ville meget gerne lave meget mere vejledning, men der er jo ikke rigtig ressourcer til det, så man kan jo ikke rigtig lide at bede om det, vel.” (Vejleder D)

Det kan ofte være svært at sætte ord på, hvad man har lært eller tager med sig fra en speciel uddannelse. Én ting er at beskrive det faglige indhold og de forskellige øvelser, noget andet er at skulle reflektere over egen læring og sætte denne læring i forhold til praksis. Vejleder D er bevidst om, at uddannelsen har givet hende et eller andet, men det er nok mere en faglig stolthed end egentlig praksis. Som beskrevet tidligere er højskolevejleder noget man i høj grad bliver via erfaring, og særligt Vejleder D har mange års erfaring som vejleder i forskellige sammenhænge. Uddannelsen er vigtig for hende, men i virkeligheden nok mest at hensyn til, at hun får et anerkendt dokument på sine kompetencer.

For Vejleder A har vejlederuddannelsen haft betydning på to områder, nemlig på hendes egen udvikling som vejleder og opkvalificeringen af højskolens samlede vejledningsindsats. Vejleder A fortæller, at hun via uddannelsen er blevet bedre til at varetage visse funktioner, hun er blevet mere reflekteret over sin egen fremtoning overfor eleverne, fordi hun har fået nogle værktøjer til at løfte vejledningssamtaler til at være mere end ren informationssøgning. På den måde kvalificerer og udvikler skolen også sit samlede vejledningstilbud, ”vi får noget fagligt input, så vi ikke falder i søvn på laurbærrene” fortæller Vejleder A. Via uddannelsen kommer hun tilbage på skolen med nye faglige input, der kan udfordre skolens vejledningspraksis.

Vejleder A kommer med en anden vigtig pointe, der handler om det netværk man opnår gennem uddannelsen. Vejlederuddannelsens betydning for eksternt netværk er noget alle de fire interviewede vejledere er bevidste om og arbejder på at udvikle og bruge.

Vejleder B fortæller om hvordan netværket oparbejdes på uddannelsen. Udover at det giver god mulighed for samarbejde og udveksling af elever på tværs, er den tværfaglige sammensætning på uddannelsen også med til at skærpe hendes egen identitet som højskolevejleder men også som vejleder, der er en del af en fælles fagprofession på tværs.

”Den indsigt jeg har fået i det brede felt, bare det at være med til sådan en seance som høringskonferencen [høringskonference om Etisk kodeks], gør jo, at man får et godt indblik i vejledningsfeltet. Og så giver det jo et netværk at være i en studiegruppe. Jeg er i studiegruppe med en fra en efterskole, en fra Studievalg og en der sidder i Kristelig Fagforening. Det er vidt forskellige baggrunde, vi har vidt forskellige vilkår, men jeg føler mig som kollega med dem alligevel, og det synes jeg er spændende at føle. Udveksling af elever det giver det, det er der ingen tvivl om. Kendskab til højskoler, det er så vigtigt, at vi er med derude også. Kendskab til hvad højskolevejledning er og kendskabet fra højskolevejledere til vejledningsfeltet (...) Det er jo ikke nok, at vi som højskolefolk er enige om, at vejledning på højskoler er godt. (Vejleder B)

Via uddannelsen får Vejleder B mere end vejledningsfaglige kompetencer, og et formelt eksamensbevis på disse; det giver også et tilhørsforhold til en profession, en ny identitet som ligger udover højskoleverdenen. Dette tilhørsforhold opstår netop fordi man sidder sammen med vejledere fra forskellige sektorer og hører om og lærer af deres praksis og vilkår. Der er ikke et modsætningsforhold mellem at være en del af højskolebevægelsen og være en del af en bredere vejlederprofession. Tværtimod får man netop sat ord på, hvad der er det særlige ved højskolevejledning i forhold til vejledning i andre sektorer, samtidig med at det bliver synliggjort, at der, arbejdsvilkår til trods, er mange ligheder mellem vejlederne på tværs. I det følgende citat sætter Vejleder C ord på, hvad han ser som vejledernes fælles kerne.

”Den der vejledningssituation, vejledningssamtalen, det er vi jo fælles om, men vores jobfunktioner er vidt forskellige, synes jeg. Men når det kommer ind til de der kerneområder, altså samtalen og de

der ting, så er vi rimelig fælles, vi er trods alt også opdraget ind i det samme system, hvor der er nogle fælles værdier omkring, hvad der er god vejledning” (Vejleder C)

Også Vejleder B ser vejledningssamtalen som det fælles kendetegn for alle vejledere. Hun er blevet mere forstående overfor, at god vejledning godt kan foregå på kortere tid og med et andet kendskab til den vejledningssøgende, end det er tilfældet på højskolen.

Vejlederuddannelsen giver kendskab og kontakt til nye samarbejdspartnere. Udover at vejledere fra andre uddannelser og sektorer bliver bevidste om højskolernes tilbud, får de også vished om, at højskolerne tager deres vejledningsansvar seriøst, og at der afsættes tid og penge til efteruddannelse af vejledere både internt og eksternt. Tre af de fire interviewede har opnået et eksternt netværk på baggrund af vejlederuddannelsen, og har allerede eller påtænker at opstarte samarbejder. Samarbejder, der både kan omfatte udveksling af elever eller viderehenvisninger. Vejleder A har endnu ikke brugt sit nye netværk, men i det følgende fortæller hun, hvordan hun påtænker at gøre brug af hendes nye kontakter.

”(…) Jeg tror bestemt, jeg kommer til at bruge det [netværket], om ikke andet, det at man gennem diskussioner får kendskab til de funktioner der, altså hvordan fungerer vejledning på en produktionsskole, det har jeg jo ikke vidst noget om, nu ved jeg det. Så kan jeg bedre hjælpe en elev hvis vedkommende skal den vej.” (Vejleder A)

Vejleder D, som har fungeret som vejleder i mange år og i flere forskellige funktioner, havde allerede inden hun tog vejlederuddannelsen, et betydeligt personligt netværk som både højskolen og eleverne nyder godt af. Hun har på bedste vis formået at drage fordel af hendes kontakter i hendes vejledningsarbejde.

Interviewer: *”Har uddannelsen betydet noget for dit netværk med vejledere i andre sektorer?”*

”Nej for det havde jeg i forvejen. (...) Jeg er glad hver gang, jeg får en ny kontakt, det udvider mulighederne. Men jeg gør også det i min vejledning, f.eks. er der en, der gerne vil skifte seminarium, som ikke er færdig og egentlig gerne vil skifte til Odense, så tager jeg med hende ind og er med til at snakke, fordi så får jeg lige hilst på. (...) Og så ved jeg, at næste gang så ved de, hvem jeg er (...) Samtidig så sender jeg jo også folk i praktik, der er en, der gerne ville være fysioterapeut, og så siger jeg: ”du skal sku’ da ind på byens Rygcenter, i praktik en dag for at prøve”, sådan gør jeg altid. Også ung-til-ung-vejledning har jeg brugt meget. Jeg har også lavet studiedage, hvor vi har haft én inde fra Studievalgcentret til at fortælle om sådan rent formelle ting. Og så har jeg inviteret 20-25 unge, der repræsenterede forskellige uddannelser og erhverv, tidligere elever, venner og alle mulige andre unge jeg kendte, min søn og datters venner og en masse brochurer, altså ung-til-ung-vejledning. (Vejleder D)

Vejleder D er den af de fire interviewede, der mest aktivt bruger sit eksterne netværk. Uddannelsen har ikke betydet det store for hendes netværksdannelse, da det var udbygget i forvejen. Netværket bruges både til afklaring, information og endagspraktikker. Hun foreslår selv, at højskolerne skal have bedre mulighed for at sende eleverne i praktik, i den forbindelse vil netværket til lokale virksomheder og uddannelsesinstitutioner være af stor vigtighed.

Kollega, lærer og vejleder

Det er interessant at se nærmere på, om det har nogen betydning for forholdet til kollegaerne, at en kollega tager en formel uddannelse i vejledning, og dermed opnår nogle særlige kompetencer inden for et felt, som alle lærere måske deltager i. Det er dog ikke alle interviewpersonerne, der endnu har mærket nogen forandring i forhold til kollegaerne, da de ikke er så langt i uddannelsesforløbet. På Vejleder A's højskole har de dog reflekteret over netop denne problemstilling og har valgt at fastholde den gældende struktur, hvor alle lærere tager del i vejledningen. For som Vejleder A påpeger, ville det være umuligt for hende at nå omkring alle 130 elever på en ordentlig måde.

"Vi har virkelig passet på med ikke at falde i den fælde, at så var det mig, der var mrs. Big vejleder, fordi det ville være meget uhøjskolesk. Så derfor har vi fastholdt, at den væsentligste vejledning ligger hos de der kontaktlærere. Så kan jeg være bagstopperen, og den der skal bruge noget andet tid og har overblik over, om det er det de rigtige tiltag, vi har gang i. Så på den måde så synes jeg faktisk, at det fungerer godt, og jeg synes ikke, det skal være på den anden måde. (Vejleder A)

Senere i interviewet fortæller hun dog om et planlægningsmøde til en sundhedsuge, hvor alle lærerne skulle stå for en workshop. Vejleder A havde svært ved at se, hvad hun kunne bidrage med, mens hendes kollegaer så det som en selvfølgelighed, at hun skulle lave workshoppen **fra tanke til handling**: " du skal lave sådan noget med målsætninger, for du er jo god til det med vejledning". Så selvom alle lærere på skolen tager del i vejledningen, viser denne episode, at Vejleder A nok alligevel opfattes som mere professionel vejleder end skolens øvrige lærerstab, og at der muligvis er nogle særlige forventninger til hende i forhold til skolens vejledningsindsats qua hendes vejlederuddannelse.

Højskole C griber vejledningen lidt anderledes an end på Højskole A. Hvor vejledningen tidligere har været en funktion, der gik på tur blandt lærerne, kan skolen nu bryste sig af, at den har en uddannet vejleder til at varetage funktionen. Vejleder C fortæller i det følgende om skiftet fra "rullende vejleder til én vejleder".

"Det betyder det, at de [kollegaerne] nu kan sige, jamen vi har én vejleder, eller de ved, at den funktion også bliver varetaget på skolen nu. Og mere end at det bare er som før i tiden, hvor man bare vedtog hvem, der var vejleder, sådan "shit nu er det mig" eller "hvem tager sig egentlig af det og det, og sørger for at bestille den der bog hjem". Så nu er der faktisk én, der er vejleder, og det synes de er fedt, så kan man sige det og bruge det. Og de [kollegaerne] har selvfølgelig også en klar fornemmelse af, hvis de selv sidder i en samtale med eleven og siger, det kan jeg ikke svare på det her, så ved de, hvor de skal sende eleven videre hen." (Vejleder C)

Det giver altså både skolen en klarere vejledningsprofil og de andre lærere en større sikkerhed, idet der er en person, der påtager sig det overordnede ansvar både i forhold til efteruddannelse, studie- og erhvervsvejledning, networking og i det hele taget påtager sig vejlederfunktionen på en kontinuerlig basis. Udviklingssamtalerne er stadig delt ansvar mellem huslærerne, men den øvrige vejledning har nu fået uddannede kræfter på.

Interviewpersonerne er også blevet spurgt om, hvorvidt eleverne reagerer anderledes på deres vejledning efter de er startet på/ har færdiggjort vejlederuddannelsen. Umiddelbart er der ikke kommet ændrede reaktioner fra eleverne på baggrund af at skolen har en uddannet vejleder.

Et sidste forhold der er interessant at belyse, og som også indledningsvis blev skitseret, er forholdet mellem at være højskolelærer og højskolevejleder. På langt de fleste højskoler er højskolevejledning en funktion som varetages af højskolelærere, ofte med flertallet af timer udlagt til undervisning. Det er derfor interessant at se nærmere på, om vejlederuddannelsen har fået betydning for interviewpersonernes selvforståelse som højskolelærere/vejledere. Ingen af de fire interviewpersoner ser forholdet mellem at være både højskolelærer og højskolevejleder som problematisk, tværtimod integrerer de redskaberne fra vejledningen i deres undervisning, så det nærmere er en styrke at besidde begge funktioner. I enkelte tilfælde ser Vejleder C dog, at der kan opstå vanskeligheder ved at skulle have de to kasketter på:

” I langt de fleste tilfælde er det rigtig godt, fordi man får et nært forhold til de elever man har, og man kender hinanden rigtig godt. Jeg synes, at der er noget specielt ved højskolevejledning, fordi man kan tage fat i hinanden, når der er behov for det. Der ligger så et arbejde i at gøre det klart, hvornår man er vejleder, og hvornår man er lærer. Og det der med tydelige rammer og kontekstmarkerede rammer som det hedder, at de faktisk ved, at nu er det vejledning, så man ikke f.eks. laver vejledning til festen eller cafeerne. Det er sådan helt banalt, at man ikke tager fat i tingene der. Men det kan også godt være problematisk, fordi nogle gange har vi den funktion som højskolelærere, at vi uddeler skidebatter, og så afskærer jeg mig selv lidt fra den person. Nogle gange skiftes vi til at have det overordnede symbolske ansvar, ”tovholdere” på et hold, og når man er det på et hold, så er man også den, der er i fokus i forhold til at tage fat, når tingene ikke fungerer f.eks. samtale med folk omkring opførsel, eller hvis de har overtrådt nogle regler. Og det passer ikke altid lige godt sammen med den der vejlederrolle, men nogle gange gør det.” (Vejleder C)

Som også tidligere beskrevet er det særlige ved højskolevejledning netop det, at vejledere kender eleverne godt via undervisning og andet socialt samvær på skolen. Derfor får de ofte også et mere nuanceret helhedsindtryk af eleverne end man ville få i andre vejledningssammenhænge, hvilket i langt de fleste tilfælde er af positiv betydning for vejledningen, som f.eks. historien med poolspillet viser. Flere af de interviewede italesætter dog, at det kan være svært at skelne mellem de to funktioner. Som Vejleder D fortæller: *”så føler jeg mig som vejleder, når jeg vejleder, og underviser når jeg underviser. Men der er jeg jo også en slags vejleder, det kan jeg jo ikke lade være med (...)*”

Også Vejleder A gør sig nogle af de samme refleksioner mellem lærer-vejleder forholdet. Hun forsøger at integrere nogle af vejledningsredskaberne i sin undervisning men føler sig i hverdagen mest som lærer primært fordi, vejledning er en biting i hverdagen på skolen.

For Vejleder B har uddannelsen stor betydning for hendes identitet som vejleder. Fordi hun har haft orlov fra højskolen, har hun fået mulighed for at fordybe sig i uddannelsen og vejlederfaget på en sådan måde, at hun omtaler det som hendes vejlederidentitet. Hun er dog meget bevidst om, at hun er højskolemenneske, og at højskolekulturen er en stor del af hendes identitetskerne.

”(...) Ved at have været i det univers med vejledere og vejlederuddannelse som jeg er i nu, så er det også en stor del af mig lige nu. Og når jeg får koblet de der ting, når jeg kommer i gang med det i praksis her på højskolen, jeg har jo følt mig som vejleder i 15 år i højskoleverdenen, men jeg gør det på et højere plan nu, det er jeg sikker på. Når jeg kommer tilbage bliver det en del af min kerne, så får jeg forenet de der to identiteter. Og nogle gange vil jeg måske føle mig mest som vejleder og nogle gange mest som højskolelærer.” (Vejleder B)

Der tegner sig således et billede af, at vejleder og lærergerningen på højskolen komplementerer hinanden. Vejledningsredskaber kan styrke undervisningen og undervisningen styrker kendskabet til eleverne og kan også bruges til gruppevejledning. Det må således anses som en styrke, at højskolevejledere ikke er vejledere på fuld tid, og dermed afsondret for undervisning og andre sociale aktiviteter med eleverne, da det netop er noget af det, der gør højskolevejledning særlig. Højskolevejledningen professionaliseres på den måde, at vejlederne qua bl.a. vejlederuddannelsen får sat teori og metoder på deres praksis, og får sat højskolevejledning i forhold til vejledning i andre sektorer. Derigennem får de reflekteret over, hvor højskolevejledningen har sine styrker og svagheder. Endvidere synliggøres det, at der er forskel på at være lærer og vejleder, selvom interviewpersonerne fortæller, at det kan være svært at differentiere de to funktioner. Men vejlederrollen bliver en mere selvstændig funktion og tilgangen mere professionel ved at lærerne tager vejlederuddannelsen, idet de får mulighed for at reflektere over forskellene mellem de to funktioner, og dermed i højere grad kan gøre klart overfor elever og kollegaer, hvornår de har hhv. den ene og den anden kasket på.

Internt netværk kontra fælles uddannelse

Afslutningsvis sættes fokus på forskellene mellem FFDs interne efteruddannelseskurser for højskolevejledere kontra vejlederuddannelsen på CVU'erne. Hvad er forskellene på de to forløb, er det gentagelser eller komplementerer de hinanden?

FFD har tidligere udbudt kurserne Højskolevejledning 1 (HV1) og Højskolevejledning 2 (HV2), hvert modul har været tre dage, og har været under ledelse af Peter Plant, Danmarks Pædagogiske Universitet og Projektleder Helene Valgreen, FFD. Der har været inviteret eksterne oplægsholdere, og kurserne har været en blanding af teori og praksis med masser af øvelser. Nyeste skud på stammen er Højskolernes Årlige Vejledertræf, som ligeledes varer tre dage og består både af oplæg og øvelser samt videndeling og networking mellem vejlederne. På vejledertræffet er alle velkomne, men kursusdeltagerne består primært af vejledere, der har deltaget i HV1 og HV2, der er derfor tale om en gruppe kursister, der efterhånden kender hinanden og de respektive skolers vejledningstilbud temmelig godt. Som afløser for HV1 og HV2 udbyder FFD hvert forår Højskolernes Grundkursus i Vejledning (HGV), som er en koncentreret form af HV1 og HV2, og som primært retter sig mod højskolevejledere, der ikke tidligere har deltaget i FFDs efteruddannelseskurser. HGV og Vejledertræffet er ligeledes under ledelse af Peter Plant og Helene Valgreen. Tre af interviewpersonerne har deltaget i flere af FFDs efteruddannelsesforløb.

Der er stor enighed blandt interviewpersonerne om, at vejlederuddannelsen bestemt ikke erstatter eller gør FFDs kurser irrelevante. Forskellen mellem vejlederuddannelsen og FFDs efteruddannelseskurser er især, at man på FFDs kurser decideret kan udveksle erfaringer fra højskolesammenhænge, og at man kan lade sig inspirere af andre skolers eksempler på god højskolevejledningspraksis. Endvidere nævnes, at FFDs kurser har mange flere øvelser og praksisorienterede indlæg end vejlederuddannelsen. Både Vejleder D og Vejleder A fremhæver også, at højskolefolk nyder at mødes med andre højskolefolk, der er altid god energi og stemning mellem kursisterne. Dette kan også hænge sammen med, at kursisterne efterhånden kender hinanden rigtig godt.

”FFDs kurser relaterer stærkt til min hverdag, og jeg kan ofte bruge dele af kursusindholdet direkte i min vejledning”, fortæller Vejleder D, der synes, at FFD kurser har givet hende mere rent teknisk end vejlederuddannelsen. Men vejlederuddannelsen er vigtig for hende, fordi den giver et formelt bevis på hendes vejlederkompetencer.

Vejleder B reflekterer i interviewet også over fordelene ved at deltage i både FFDs kurser og vejlederuddannelsen.

” (...) Det er godt at have den interne, det er jeg slet ikke i tvivl om, den vejlederuddannelse [højskolernes efteruddannelseskurser] skal vi holde fast i samtidig med, at den der overordnede vejlederuddannelse kører. Vi skal have begge planer, så vi kan støtte hinanden, i det vi synes, at vi er gode til og være med til at diskutere med hinanden ”hvorfors er det, vi er gode til det, eller hvad er det egentlig, vi er gode til?”

(...) Og det kan give os nogle redskaber til, hvordan vi superviserer hinanden indbyrdes, fordi hvis vi tænker det som en form for supervision, når vi tager på vores fælles træf, så er det også godt at få nogle redskaber til, hvordan gør vi det på en god måde. Hvordan er det vi stiller os kritiske over for os selv og vores højskoleverden, vores system, det vi brænder for, sådan at man ikke brænder ud men holder ild i den.” (Vejleder B)

Det er selvfølgelig svært at konkludere noget overordnet på baggrund af fire interviews, men tendensen er klar: selvom højskolevejledere starter på vejlederuddannelsen, har de stadig lyst til og får noget ud af at deltage i FFDs interne kurser. Hvor vejlederuddannelsen giver mulighed for et eksternt netværk og mulighed for at være del af en bredere vejlederprofession, giver FFDs kurser mulighed for at diskutere meget hverdagsrelateret praksis, med mennesker der brænder for den samme sag. FFDs kurser er også med til at skabe et vejlederfællesskab internt i højskolebevægelsen, og derigennem skabe professionalitet omkring og udvikling af højskolevejledningen.

Sammenfatning

Nærværende rapport har været et øjebliksbillede af fire højskolevejledere og deres højskoler. De fire interviewede vejledere er de første højskolevejledere, som vi har kendskab til, der har taget uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen, og det har derfor været interessant at høre om, hvordan uddannelsen har influeret på deres praksis på skolen og deres udvikling som vejledere. Rapporten her giver som sådan ikke nogle endelige konklusioner, men viser nogle tendenser og giver nogle beretninger fra højskoleverdenen som viser, hvordan vejledningsindsatsen også på højskoleniveau professionaliseres og videreudvikles gennem bl.a. uddannelse af vejledere.

Alle fire interviewpersoner anbefaler deres vejlederkolleger i højskoleverden at starte på uddannelsen. Sammenfattende kan man konkludere at vejlederuddannelsen giver højskolevejlederne:

- **Netværk til vejledere i andre sektorer, herunder både vejledningsfagligt samarbejde og udveksling af elever,**
- **stærk teoretisk og metodisk grundlag, og dermed større sikkerhed og refleksion i forhold til egen praksis,**
- **fagligt fællesskab på tværs af sektorer, professionsidentitet,**
- **formelt og anerkendt dokument på egen vejledningskompetence,**
- **styrkelse af de respektive højskolars vejledningsprofil,**
- **synliggørelse af højskolebevægelsens vejledningsindsats og**
- **personlig udvikling som højskolelærer og vejleder.**

Ved rapportens afslutning har FFD kendskab til at yderligere seks højskolevejledere starter på uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen i efteråret 2006.

Anbefalinger fra de fire højskolevejledere

- Én af interviewpersoner foreslår, at FFD opretter et interaktivt forum for de højskolevejledere, som er i gang med eller har færdiggjort vejlederuddannelsen. Forummet kunne bruges til at udveksle fokuspunkter, diskussion af eksamensopgaver, forforståelser til feltet, litteratur mm. Forummet kunne også bruges af vejledere, der har spørgsmål vedrørende vejlederuddannelsen. Udover det netbaserede netværk, kan forslagsstilleren også se muligheder i, at netværket tager rundt på besøg på hinandens højskoler, ser hinandens praksis og derigennem videndeler.
- Et andet forslag er, at højskolerne indfører en art fælleserklæring inspireret af Den Fri Ungdomsuddannelse. Eleverne bør i slutningen af opholdet vurdere sig selv i samarbejde med vejlederen, hvad har de fået ud af højskolen fagligt, socialt mm. Det vil være vejlederens job sammen med eleven at sammenskrive fælleserklæringen, som også skulle indeholde en plan over det næste år eller to. På den måde ville højskoleopholdet blive mere kvalificeret og målrettet.
- En tredje anbefaling er, at der skal åbnes op for yderlige praktikmuligheder for højskoleelever. F.eks. tre praktikdage pr. langt kursus eller længerevarende praktikforløb med vejledning fra højskolevejlederen. Vejlederen kan bruge sit netværk til at skaffe praktikpladser i lokalsamfundet og besøgsdage (studerende for én dag) på de nærmeste

uddannelsesinstitutioner. Praktik vil kunne afklare eleven i forhold til uddannelses- og erhvervsvalg.

Anbefalinger fra forfatteren

På vegne af mig selv og FFDs vejledningsprojekt vil jeg afslutningsvis komme med tre anbefalinger, som er tæt forbundet og komplementerer hinanden. Vi har dog valgt at præsentere dem separat for at understrege vigtigheden af hvert punkt.

- **Prioritering af vejledning på højskolerne**

Vi anbefaler, at højskolerne prioriterer vejledning på skolen, både internt i forhold til lærer og elever og eksternt i forhold til andre vejledningsinstanser. At prioritere vejledning betyder at højskolen har en reflekteret vejledningsstrategi som er under løbende udvikling. Prioriteringen af vejledningen på højskolerne kan udmøntes i f.eks. mulighed for at tælle timer for vejledningen, vejledningslokale, efteruddannelse, samarbejde og netværksskabelse med andre vejledningsinstanser og uddannelser, udvikling af vejledningsmetoder tilpasset den enkelte skoles profil og elevernes behov. Sådanne tiltag har en vigtig signalværdi i forhold til eksterne samarbejdspartnere og kommende elever. Flere skoler fortæller, at eleverne søger den specifikke højskole pga. dens vejledningstilbud⁵, så i sidste ende får prioriteringen af vejledning på højskolerne også betydning for rekruttering af elever.

- **Synliggørelse og professionalisering af højskolevejledning**

Vejledning er en del af højskolens naturlige praksis, men det er også noget mere end det. Vi anbefaler, at højskolevejledning bør ansues som en selvstændig funktion, ikke forstået således at vejledningen skal være afsondret fra højskolens øvrige praksis. Men vejledningen bør synliggøres, så det ikke blot er en implicit del af højskolens praksis, men en mere eksplicit funktion, som er en reflekteret del af højskolens samlede tilbud. Der bliver derigennem tale om en anerkendelse af et fagfelt og en anerkendelse af, at det kræver kendskab, erfaring og efteruddannelse at tilbyde vejledning. En synliggørelse og udvikling af højskolernes vejledningstilbud og selve vejlederfunktionen sender vigtige signaler til eksterne samarbejdspartnere (uddannelser og vejledningsinstanser) og elever om seriøsitet og professionalitet.

- **Efteruddannelse af højskolevejledere**

Vi anbefaler alle højskoler at prioritere formel og uformel efteruddannelse af skolens vejledere. Det kan både være FFDs vejlederkurser og vejlederuddannelsen på et af landets CVU'er. Efteruddannelse giver mulighed for networking og videndeling både internt i højskolerregi og til vejledere fra andre uddannelser og vejledningsinstanser. Det eksterne netværk kan også bruges til udveksling og rekruttering af elever. Efteruddannelse i vejledning giver faglige input, som hele højskolen kan få glæde af, og den enkelte vejleder får styrket sine vejledningsfaglige kompetencer. Samtidig signalerer højskolen professionalisme omkring vejledningsindsatsen.

⁵ FFDs kortlægningsprojekt, juni 2006.
<http://www.ffd.dk/media/43653/kortl%C3%A6gning.pdf>

Bilag A

Interviewguide - vejlederuddannelsens betydning for højskolevejledere

Hvordan ser vejledningstilbudet på højskolen ud lige nu?

På hvilket CVU tager du uddannelsen og hvor langt er du i forløbet?

Hvad var din motivation for at starte på vejlederuddannelsen?

Hvordan har det fungeret rent praktisk i forhold til finansiering, timetal på skolen + evt. andet?

Hvad betyder det for dit arbejde som vejleder på højskolen, at du tager/har taget vejlederuddannelsen?

- Ser du dig selv som en del af vejlederprofessionen (professions-ejerskab)?
- Kan du beskrive hvordan du oplever forholdet mellem det at være højskolelærer og vejleder – er det både/og eller enten/eller
- Har du opnået større sikkerhed i dit arbejde som vejleder fordi du har taget/ er i gang med vejlederuddannelsen?

Hvad er god vejledning for dig?

Kan du beskrive en vejledning, hvor du følte du lykkedes som vejleder?

Hvad har det betydet for dig og for dine kollegaer, at du har fået en uddannelse – og altså nogle særlige kompetencer inden for et felt, som alle lærere måske tidligere har deltaget i?

Reagerer eleverne anderledes på din vejledning efter du er startet på/ færdiggjort din uddannelse? Kan de mærke en forandring?

Er skolens vejledning blevet organiseret på en anden måde?

Hvilke metoder og teorier fra din uddannelse bruger du konkret i din vejledning?

Har vejlederuddannelsen betydet noget for dit samarbejde med vejledere fra andre sektorer – har du opnået et netværk og hvordan bruger du det?

Har vejlederuddannelsen betydet noget for skolens samarbejde med f.eks. andre uddannelsesinstitutioner?

Har du deltaget i nogle af FFDs vejledningskurser?

Giver disse kurser noget andet end den fælles vejlederuddannelse?

